

Tunbytorp, Västerås

Alvesta 3:270, Lycksta 1:4, Västerås 4:84 och Äs 1:2
Romfartuna, Hubbo och Västerås socknar
Västerås kommun
Västmanland
Sabina Larsson

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB

Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro

Telefon 019-60904 10

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

---

*Översiktskarta över Västmanlands län med platsen
för utredningen markerad i rött.*

© 2022 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2022:04

Författare	Sabina Larsson
Kvalitetsgranskning	Tomas Ekman
Grafisk form	Sabina Larsson
Omslagsfoto	Skog inom undersökningsområdet.
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001

Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2022:04

ARKEOLOGISK UTREDNING ETAPP 1

Tunbytorp, Västerås

Alvesta 3:270, Lycksta 1:4, Västerås 4:84 och Äs 1:2
Romfartuna, Hubbo och Västerås socknar
Västerås kommun
Västmanland

Sabina Larsson

Lst dnr 431-3792-2021

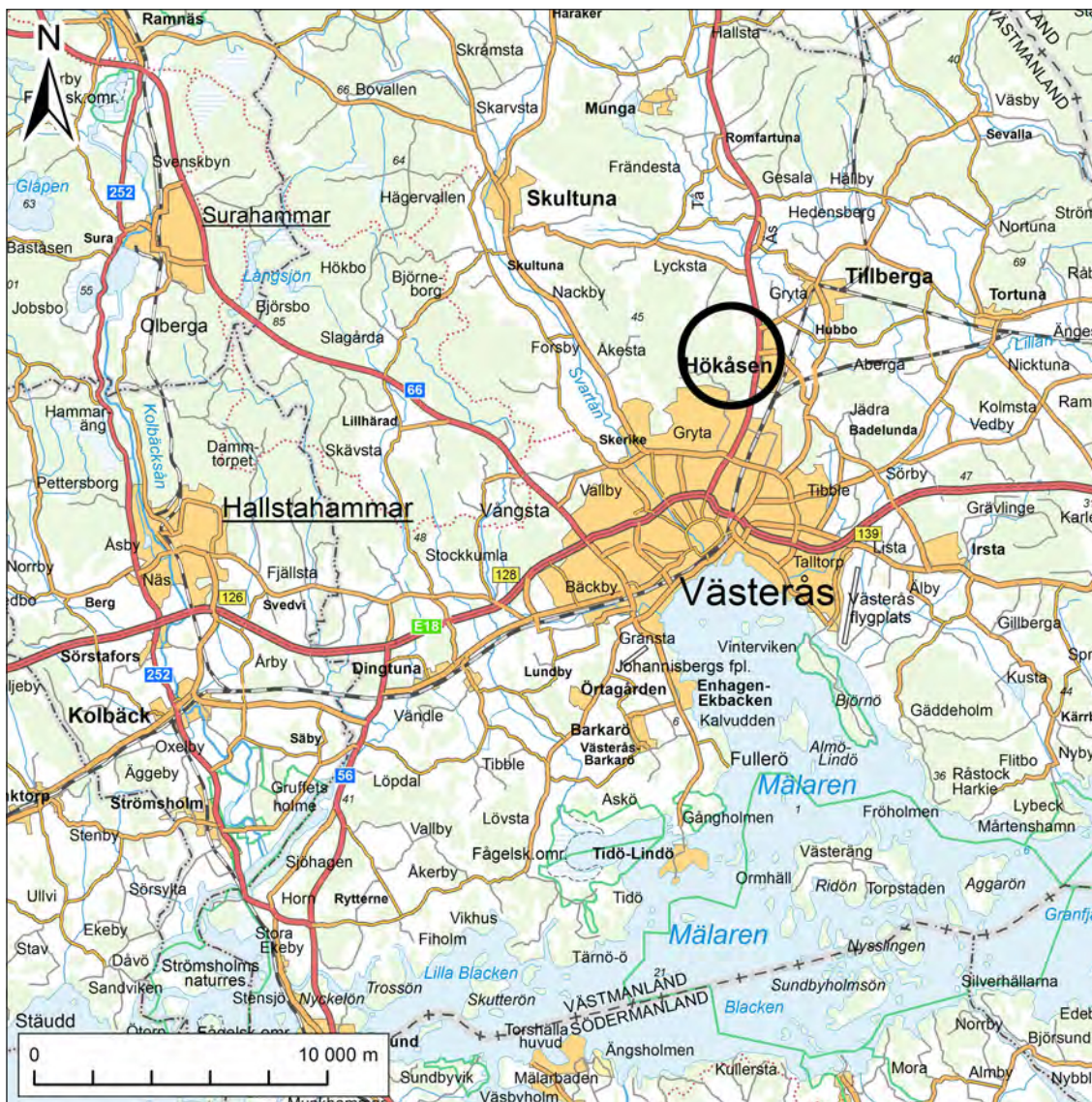

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	5
Inledning	7
Bakgrund och kulturmiljö	7
Syfte och målgrupper	8
Metod och genomförande	8
Resultat och tolkning	9
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	15
Referenser	16
Tekniska och administrativa uppgifter	18

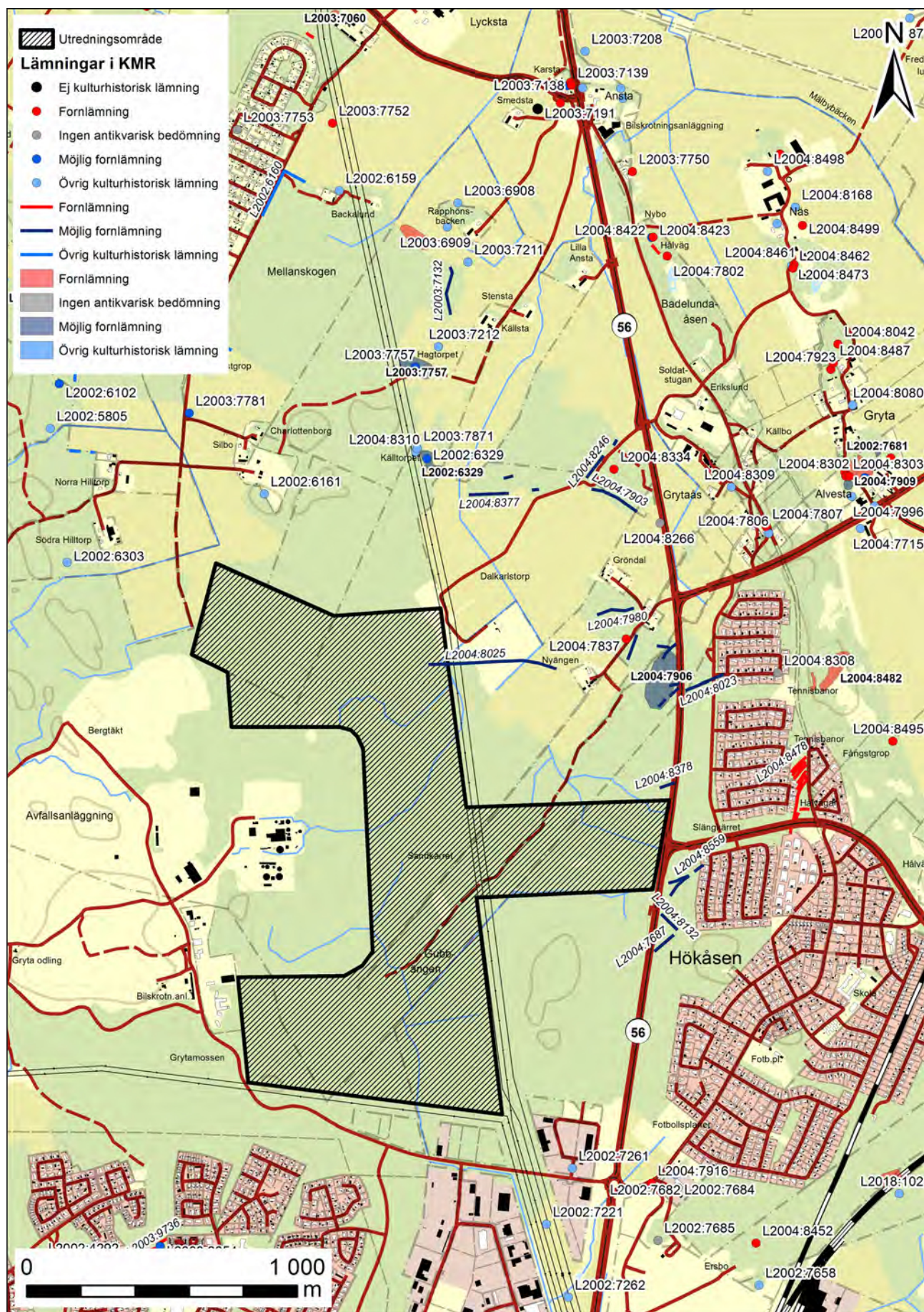
Figur 1. Översiktskarta med platsen för utredningen markerad med svart ring.
Skala 1:250 000.

SAMMANFATTNING

Arkeologgruppen AB genomfört en arkeologisk utredning etapp 1 i Tunbytorp, norr om Västerås i Västmanlands län. Utredningsområdet var cirka 140 hektar stort och inventerades under hösten 2021. Kart- och arkivstudierna visar att området har utgjorts av skogbeväxt utmark där en mindre del uppodlats i senare tid. Vid inventeringen framgick att området till stor del består av tät barr- och lövskog samt sumpskog. Inga lämningar, lämpliga boplatslägen eller visten påträffades vid inventeringen.

Figur 2. Karta över utredningsområdet med utdrag från Kulturmiljöregistret (KMR) vid tiden för inventeringen. I skrivande stund har flertalet lämningar utgått och fått ny antikvarisk status. Skala 1:20 000.

INLEDNING

Arkeologgruppen AB har i oktober 2021 genomfört en arkeologisk utredning etapp 1 i Tunbytorp, norr om Västerås stad i Västmanlands län. Anledningen till uppdraget är att Teknik- och fastighetsförvaltningen i Västerås stad ser över möjligheten att utöka verksamhetsområdet i Tunbytorp. Beslutande i ärendet var Länsstyrelsen i Västmanlands län, uppdraget bekostades av Västerås stad.

BAKGRUND OCH KULTURMILJÖ

Utredningsområdet är beläget strax norr om Västerås stad och industriområdet Tunbytorp. Inom ytan finns endast en lämning registrerad i Kulturmiljöregistret (KMR), färdvägen L2004:8025. Under utredningens gång har flertalet lämningar fått ny antikvarisk status efter en besiktning utförd av Stiftelsen Kulturmiljövård (Ählström 2021). Detta har resulterat i att färdvägen L2004:8025, som vid tiden för fältinventeringen hade antikvarisk status *möjlig fornlämning*, numera utgår på grund av felregistrering och därmed har status *ingen antikvarisk bedömning*. Färdvägen tillhör ett flertal lämningar som registrerades i FMIS (numera KMR) av en amatörarkeolog på 1990-talet (Ählström 2021, KMR). Öster om utredningsområdet, längs med väg 56, finns flertalet lämningar som efter besiktning har utgått, se Ählström 2021.

I anslutning till utredningsområdet har flera arkeologiska insatser genomförts. År 2007 utreddes en yta direkt söder om det nu aktuella området. Då påträffades sentida röjningsrösen, L2002:7261, L2002:7221 och L2002:7262. På de historiska kartorna observerades ett torp som inte gick att återfinna vid utredningen, det finns idag registrerat i KMR som L2002:7686 (Ählström 2007). År 2009 utreddes en yta öster om väg 56, vid Kvastbruket. I områdets södra del påträffades husgrunder och odlingslämningar från de gårdar som legat här (se Arnberg 2009). Öster om väg 56 och det aktuella området genomfördes år 2020 en utredning där inga fornlämningar påträffades (Ekblom & Ählström 2020).

SYFTE OCH MÅLGRUPPER

Syftet med den arkeologiska utredningen är att ta reda på om fornlämningar berörs av det planerade arbetsföretaget. Utredningen ska preliminärt avgränsa nyupptäckta fornlämningar inom utredningsområdet. Resultatet ska kunna användas vid Länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag inför eventuella kommande arkeologiska åtgärder. Resultaten ska också kunna användas som underlag i företagarens planering.

Målgrupper för utredningen är främst Länsstyrelsen och Västerås stad, Teknik- och förvaltningsavdelningen.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

Utredningen har utförts genom kart- och arkivstudier samt fältinventering. Innan besök i fält gjordes en genomgång av Lantmäteriets historiska kartarkiv, SGU:s strandlinjekartor och jordartskarta samt Lantmäteriets terrängkuggningskartor och historiska flygfoton. Ett urval av de historiska kartorna har rektifierats i ArcMap 10.2.2.

Enligt Länsstyrelsens instruktioner skulle fältinventeringen anpassas efter områdets topografi, markslag och bedömd fornlämningspotential. Ett fåtal platser med uppstickande höjdparter samt möjliga lägen för stenåldersvisten identifierades. Dessa områden kom att prioriteras vid inventeringen. Områden som bestod av kärr- eller sumpmark inventerades inte.

Området har beskrivits och fotograferats. Handhållen GPS fanns tillgänglig men inga inmätningar gjordes.

RESULTAT OCH TOLKNING

Utredningsområdet är cirka 140 hektar stort och utgörs idag av åker- och skogsmark, skogsplanteringar, sumpskog samt en kraftledningsgata. Väster om ytan ligger en bergtäkt och en avfallsanläggning. Enligt SGU:s jordarts-karta består undergrunden till stor del av postglacial lera och postglacial sand med enstaka partier av sandig morän och kärrtorv. Genom området löper flera moränrygggar som är väl synliga i landskapet.

Figur 3. Stora delar av utredningsområdet bestod av blöt sumpskog.

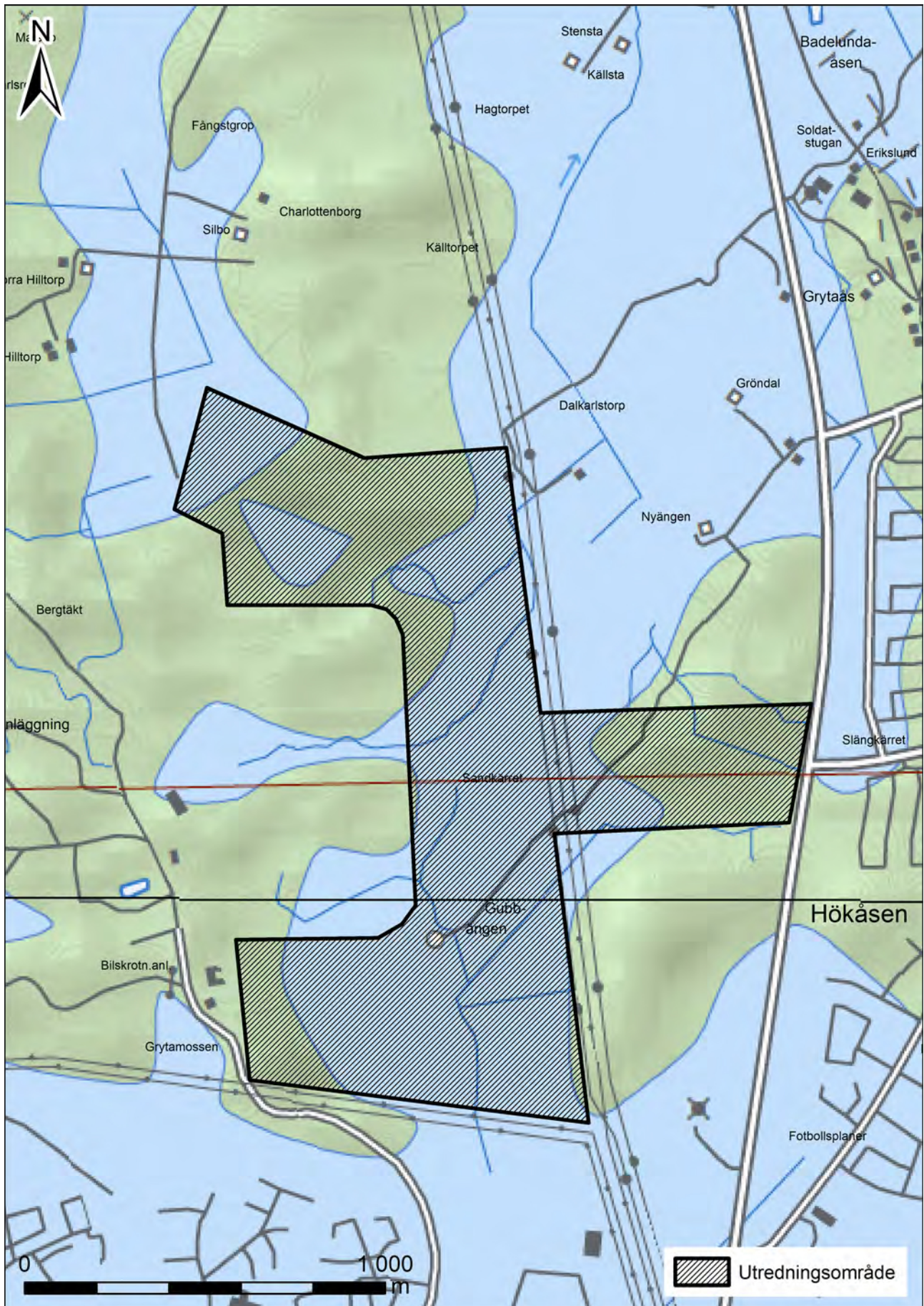
Delar av utredningsområdet friläggs från havet cirka 4000 f.Kr, se figur 4. I den södra delen finns en sjö (se figur 5) som finns kvar in i modern tid men som däremot inte återfinns på Generalstabskartan eller Häradsekonomiska kartan. Enligt den senare har marken varit uppodlad, se figur 6. Flera kron-diken visar att området dikats ur, något som skett relativt sent i tid. Flygfoton från 1960-talet visar att åkerytorna kvarstår men vid inventeringstillfället fanns där en skogsplantering.

Utredningsområdet förekommer ytterst sparsamt i det historiska kart-materialet. Den äldsta kartan som visar området i sin helhet är Generalstabskartan från år 1839 men mindre delar ingår i Gryta och Alvestas utmarker. Inga bebyggelseenheter inom utredningsområdet har identifierats. Kartorna över de byar som angränsar i nordväst visar inte utredningsområdet men anger att byarna gränsar till skogsmark.

Med hjälp av Lantmäteriets terrängskuggningskartor identifierades ett fåtal höjdparter som besöktes vid inventeringen. Ingen av dessa utgjorde lämpliga boplatslägen eller visten. Den färdväg, L2004:8025, som sträckte sig in i utredningsområdet kunde inte påträffas vid inventeringen. Som tidigare nämnts har lämningen även besiktigats av Stiftelsen Kulturmiljövård och har numera utgått. Utredningsområdet förefaller ha utgjort skogsmark med blötare par-tier, särskilt i södra delen, som aldrig varit bebyggd.

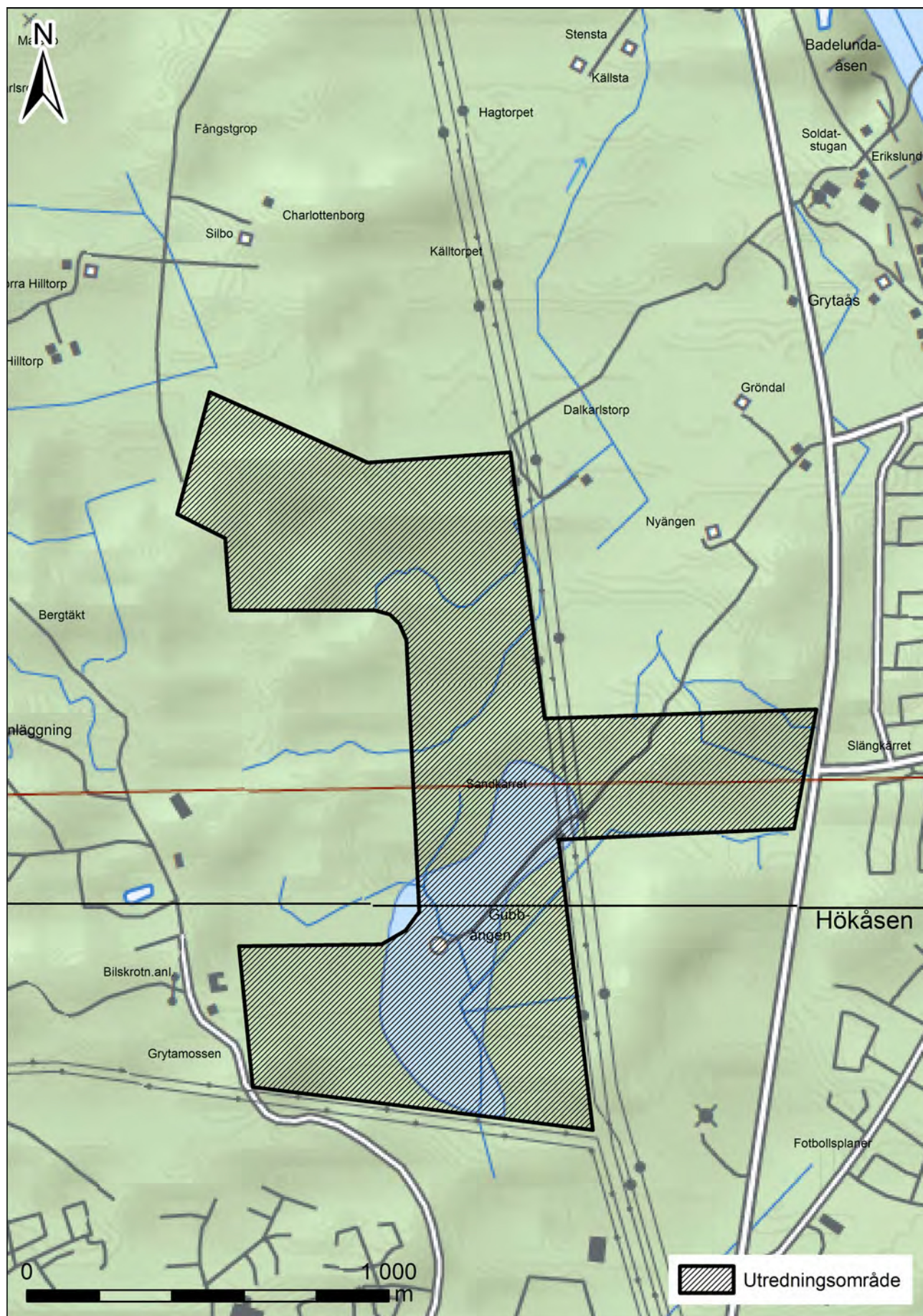
Inga lämningar, lämpliga boplatslägen eller visten påträffades vid inventeringen. Inga ytterligare åtgärder föreslås.

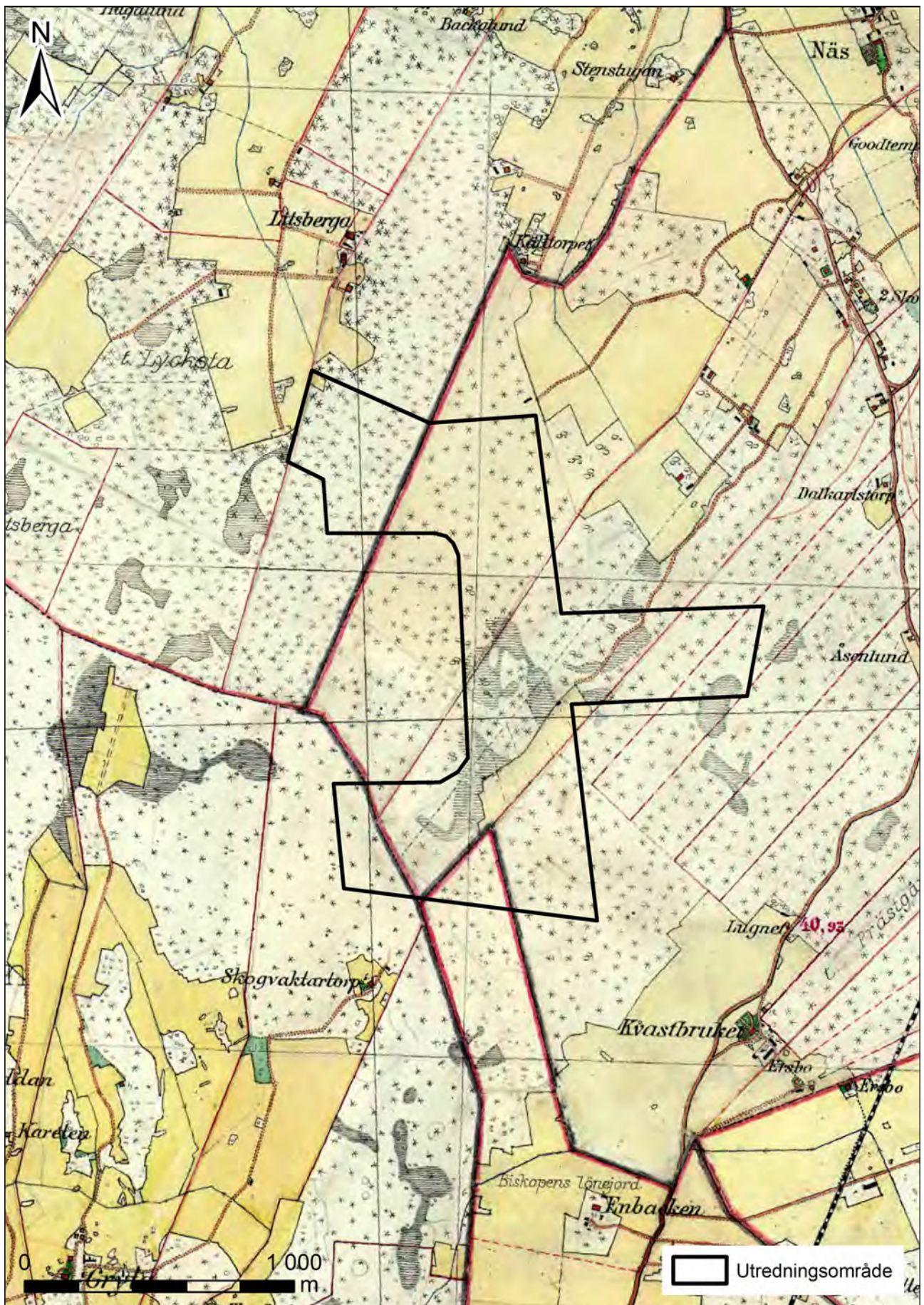
Figur 4. Utredningsområdet lagt på SGU:s strandlinjekarta som visar havsnivåer ca 4000 f.Kr. Skala 1:15 000.

Figur 5. Utredningsområdet lagt på SGU:s strandlinjekarta som visar havsnivåer ca 1000 f.Kr.
Skala 1:15 000.

Figur 6. Utredningsområdet lagt på Häradsekonomska kartan från 1905–1911. Skala 1:20 000.

Figur 7. Utredningsområdet lagt på ett flygfoto från 1960-talet © Lantmäteriet. Skala 1:15 000.

UTVÄRDERING AV RESULTATEN I FÖRHÅLLANDE TILL UNDERSÖKNINGSPLANEN

Syftet med den arkeologiska utredningen är att ta reda på om fornlämningar berörs av det planerade arbetsföretaget. Inga lämningar, lämpliga boplatslägen eller visten påträffades. Syftet anses därmed vara uppfyllt.

REFERENSER

Tryckta källor

- Arnberg, A. 2009. *Kvastbruket*. Arkeologisk särskild utredning etapp 1 och 2. Alvesta 3:370, Hubbo-Jädra 1:3, Hökåsen 3:1 och Västerås 3:12, Hubbo och Västerås socknar, Västmanland. Kulturmiljövård Mälardalen rapport 2009:7
- Ekblom, C. & Ählström, J. 2020. *Nybyggnation i norra Hökåsen. Utredning inför ny detaljplan*. Arkeologisk utredning etapp 1 och 2. Alvesta 3:270 och Lycksta 1:4, Hubbo socken, Västerås kommun, Västmanlands län, Västmanland. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2020:10
- Ählström, J. 2007. *Norra Tunbytorp, etapp 2, Västerås. Sentida röjningsrösen och ett ej återfunnet torp*. Särskild utredning. Norra Tunbytorp, Romfartuna socken, Västmanland.
- Ählström, J. 2021. *Kunskapsunderlag, Västerås. Antikvarisk bedömning av färdvägar, kolningsanläggningar och hägnader*. Besiktning. Hubbo, Tillberga och Västerås socknar, Västerås kommun, Västmanlands län, Västmanland. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2021:26

Kartor och arkivmaterial

HISTORISKA LANTMÄTERIAKTER

Rikets allmänna kartverks arkiv

Generalstabskartan, 1839, Sala, akt J243-83-1

Häradsekonomiska kartan, Tillberga, 1905–11, akt J112-83-22

Lantmäteristyrelsens arkiv

Sockenkarta, Romfartuna socken, 1688, akt TB:20

Lantmäterimyndigheternas arkiv

Geometrisk avmätning, 1693, Alvesta nr 1–6, akt T19-2:1

Storskifte, Gryta nr 1, 1780, akt Y19-4:1

Storskifte, 1781, akt 19-hub-20

Gränsbestämning, 1793, akt 19-rom-98

Digitalt material

SGU (Sveriges Geologiska Undersökning): <https://apps.sgu.se/kartvisare/>

KMR (Kulturmiljöregistret): <https://app.raa.se/open/fornsok/>

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Län	Västmanland
Kommun	Västerås
Landskap	Västmanland
Socken	Romfartuna, Hubbo, Västerås
Fastighet	Alvesta 3:270, Lycksta 1:4, Västerås 4:84, Äs 1:2

Typ av undersökning	Arkeologisk utredning etapp 1
Länsstyrelsens beslutsdatum	2021-08-30
Länsstyrelsens diarienummer	431-3792-2021
Uppdragsnummer i Fornreg	202101253
Arkeologgruppens projektnummer	P21054

Projektledare	Annica Ramström
Fältpersonal	Tomas Ekman, Sabina Larsson

Undersökt yta	140 hektar
Inmätningsteknik	Handhållen GPS
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd påträffades.

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2022:04

